

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Cdo/6/2020
Identifikačné číslo spisu: 1615203385
Dátum vydania rozhodnutia: 14.10.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Marián Sluk
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:1615203385.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Prima banka Slovensko, a.s., so sídlom v Žiline, Hodžova č. 11, IČO: 31 575 951, proti žalovaným 1/ P. F., bývajúcemu v P. D. č. XXX, 2/ L. F., bývajúcej v P. D. č. XXX, o zaplatenie 9 883,74 € s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Malacky pod sp. zn. 4 C 278/2015, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 20. februára 2019 sp. zn. 7 Co 35/2019, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 20. februára 2019 sp. zn. 7 Co 35/2019 v potvrdzujúcom výroku a rozsudok Okresného súdu Malacky z 22. augusta 2018 č. k. 4 C 278/2015-38 v žalobe zamietajúcom výroku o povinnosti žalovaných 1/ a 2/ zaplatiť 13,9 % ročný úrok zo sumy 9 300,19 € od 19. februára 2015 do zaplatenia z r u š u j e a vec v rozsahu zrušenia vracia Okresnému súdu Malacky na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. V danom spotrebiteľskom spore sa žalobkyňa voči žalovaným domáhala plnenia zo zmluvy o úvere.
2. Okresný súd Malacky (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 22. augusta 2018 č. k. 4 C 278/2015-38: 1/ žalovaným 1/ a 2/ uložil spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobkyňi 9 883,74 € s 5 % ročným úrokom z omeškania zo sumy 9 816,71 € od 19. februára 2015 do zaplatenia v príslušných mesačných splátkach, 2/ v zostávajúcej časti - 13,9 % ročného úroku zo sumy 9 300,19 € od 19. februára 2015 do zaplatenia - žalobu zamietol a 3/ žalobkyňi priznal proti žalovaným právo na plnú náhradu trov konania. Súd dospel k záveru, že žaloba je čiastočne dôvodná z titulu spotrebiteľského úveru, čo do istiny (9 300,19 €), dohodnutých úrokov z úveru iba do zosplatnenia úveru (516,52 €) a úrokov z omeškania z neuhradených splátok úveru do dňa zosplatnenia úveru (7,03 €) a poplatkov (60 €). Žalovaní boli v omeškani s plnením peňažného záväzku, preto žalobkyňi súd priznal i úroky z omeškania 5 % ročne zo sumy 9 816,71 € od 19. februára 2015 do zaplatenia. Vo zvyšku, t. j. nárok na zaplatenie zmluvného úroku 13,9 % ročne z nezaplatenj istiny na čas po zosplatnení úveru od 19. februára 2015 do zaplatenia, súd žalobu zamietol.
3. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobkyne rozsudkom z 20. februára

2019 sp. zn. 7 Co 35/2019 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie v zamietajúcom výroku o zaplatenie 13,9 % ročného úroku zo sumy 9 300,19 € od 19. februára 2015 do zaplatenia a zrušil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku o povolení zaplatiť prisúdený nárok v splátkach a v zrušenom rozsahu vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Uviedol, že žalobkyňa zastáva právny názor, podľa ktorého nárok na zaplatenie úrokov z úveru trvá od poskytnutia peňažných prostriedkov až do ich vrátenia, teda aj po predčasnom zosplatnení úveru (t. j. po 18. februári 2015). Odvolací súd sa s názorom žalobkyne nestotožnil. Poznamenal, že v posudzovanej veci nie je sporné, že úverová zmluva č. 52406 uzavretá medzi stranami 3. júna 2013 má charakter spotrebiteľskej zmluvy. Riadny (zmluvný) úrok predstavuje cenu peňazí, ktoré veriteľ poskytol dlžníkovi na základe zmluvy o úvere. Z ekonomického pohľadu ide v zásade o kompenzáciu veriteľovi za obetovanú príležitosť, kedy nemohol s istinou úveru nakladať, pretože nebola v jeho dispozícii. Na strane dlžníka ide o cenu za to, že do jeho dispozície mu boli vydané finančné prostriedky, ktoré mohol používať, pričom povinnosť ich vrátiť bola odložená do budúcnosti a prípadne i rozložená na splátky. Riadny úrok veriteľovi patrí až do splatnosti úveru. V prípade, že dlžník poruší zmluvu a sú splnené zákonom a prípadne i zmluvou predpokladané podmienky, má veriteľ právo vyhlásiť predčasnú (alebo tiež mimoriadnu) splatnosť úveru, teda požadovať okamžité vrátenie úveru dlžníkom. Právnym následkom vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru je, že dlžník prichádza o výhodu odloženej splatnosti úveru, resp. o výhodu splátok a veriteľ získava možnosť využiť všetky dostupné právne prostriedky na to, aby sa domohol dlžnej pohľadávky. Veriteľ tiež získava právo požadovať od dlžníka zákonnú sankciu v podobe úrokov z omeškania z celej dlžnej sumy, nielen z čiastky, s ktorou bol dlžník aktuálne v omeškani; prípadne i iné sankcie vyplývajúce zo zmluvy. Hoci vyhlásením predčasnej splatnosti úveru veriteľ automaticky nedostáva do svojej dispozície dlžnú peňažnú sumu a dlžník ju nestráca, dlžník príde o právny dôvod, pre ktorý môže mať dlžné peňažné prostriedky vo svojej dispozícii. S tým je nevyhnutne spojený aj zánik nároku veriteľa na riadny úrok z poskytnutých peňažných prostriedkov. Zo žiadneho právneho predpisu nevyplýva, že by veriteľovi aj po vyhlásení predčasnej splatnosti úveru patrilo riadny úrok z úveru. Pokiaľ by veriteľ mal naďalej až do zaplatenia dlžnej pohľadávky nárok na riadny úrok a popritom i úrok z omeškania a prípadne iné sankcie, vznikla by hrubá nerovnováha v právnom postavení dodávateľa (veriteľa) a spotrebiteľa (dlžníka). Veriteľ by mal naďalej všetky oprávnenia zo zmluvy a navyše i právo a možnosť domôcť sa relatívne okamžite splnenia celého záväzku, pričom dlžník by stratil akékoľvek výhody, ktoré mu zmluva o úvere garantovala. Takýto následok vyhlásenia mimoriadnej splatnosti úveru by bol nielen neprijateľný pre založenie nerovnováhy v právach a povinnostiach účastníkov zmluvy, ale aj v rozpore s dobrými mravmi.

4. Proti potvrdzujúcemu výroku rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bola žaloba rozsudkom súdu prvej inštancie zamietnutá v časti o zaplatenie 13,9 % ročného úroku zo sumy 9 300,19 € od 19. februára 2015 do zaplatenia, podala 30. mája 2019 žalobkyňa dovolanie v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), v ktorom podrobne vysvetlila v čom vidí nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom (§ 432 ods. 1 CSP) v otázke, ktorá ešte nebola dovolacím súdom vyriešená. Teda, či po zosplatnení úveru veriteľovi prislúcha nárok na dohodnuté úroky? Podľa názoru dovolateľky nárok na zaplatenie úroku trvá od poskytnutia peňažných prostriedkov až po ich vrátenie, teda aj po predčasnom zosplatnení. Z uvedených dôvodov považovala rozhodnutie odvolacieho súdu (i prvoinštančného) v dovolaní napadnutej časti za nesprávne. Žiadala rozhodnutia súdov oboch inštancií v dovolaní napadnutej časti oboch inštancií zrušiť a vec v zrušenom rozsahu vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

5. Žalovaní 1/ a 2/ nevyužili právo vyjadriť sa k dovolaniu.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu - žalobkyňa, v neprospech ktorej bolo rozhodnuté, zastúpená v súlade s § 429 ods. 2 písm. b/ CSP, skúmal prípustnosť dovolania bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), pričom dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je dôvodné, a preto je potrebné dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu ako aj rozhodnutie súdu prvej inštancie zrušiť v žalobe zamietajúcom výroku o povinnosti zaplatiť zmluvné úroky z úveru po zosplatnení úveru a vec v rozsahu zrušenia vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1, 2 a § 450 CSP).

7. Dovolateľka vyvodzovala prípustnosť (i opodstatnenosť) podaného dovolania na základe ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

8. Právne účinky dovolania nastávajú podaním tohto mimoriadneho opravného prostriedku. Prípustnosť dovolania treba preto posudzovať podľa stavu v čase jeho podania (8 Cdo 9/2019, 9 Cdo 24/2020). V posudzovanej veci žalobkyňa v dovolaní zákonom zodpovedajúcim spôsobom zadefinovala relevantnú právnu otázku, ktorá v čase podania dovolania (30. mája 2019) nebola dovolacím súdom vyriešená. Na prípustnosti podaného dovolania žalobkyne podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP nemení nič ani skutočnosť, že v čase po jeho podaní už najvyšší súd predmetnú otázku vecne vyriešil v uznesení zo 16. júna 2020 sp. zn. 5 Cdo 42/2020, ako aj v ďalších rozhodnutiach, napr. 1 Cdo 94/2019, 3 Cdo 113/2019, 7 Cdo 118/2019, 8 Cdo 237/2019, 2 Cdo 115/2019, 5 Cdo 73/2020, 8 Cdo 135/2020, 8 Cdo 221/2019, 9 Cdo 24/2020.

8.1. Vo veci sp. zn. 5 Cdo 42/2020 najvyšší súd (o. i.) uviedol: „Zmluva o úvere uzavretá medzi stranami sporu je spotrebiteľskou zmluvou podliehajúcou zákonu č. 129/2010 Z. z. Tento zákon ale nepokrýva všetky otázky vzniku úverového zmluvného vzťahu, práv a povinností strán, ktoré zo zmluvného vzťahu vyplývajú, riešenia otázok, na akú dobu je dlžník povinný platiť úroky z poskytnutého úveru, vzťah úrokov z úveru a úrokov z omeškania, výšku úrokov z omeškania, ktoré sú predmetom úpravy Obch. z. Zmluva o úvere je v zmysle § 261 ods. 6 písm. d/ Obch. z. v znení účinnom ku dňu uzavretia zmluvy o úvere tzv. absolútnym obchodom, a preto bez ohľadu na povahu účastníkov zmluvy o úvere je potrebné pri posudzovaní tohto právneho vzťahu vychádzať aj z ustanovení Obch. z. o zmluve o úvere (§ 497 a nasledujúce). Ustanovenia OZ sa v prípade právneho vzťahu, účastníkom ktorého je spotrebiteľ, použijú vtedy, ak v Občianskom zákonníku existuje také ustanovenie, ktoré je možné prednostne aplikovať (§ 52 ods. 2 OZ.).

19. Z ustanovení § 497 a § 502 ods. 1 Obchodného zákonníka vyplýva, že zmluva o úvere nemôže byť dohodnutá ako bezúročná. U spotrebiteľských úverov je jednou z náležitostí, ktoré musí zmluva obsahovať, uvedenie doby trvania zmluvy (§ 9 ods. 2 písm. d/ zákona č. 129/2010 Z. z.). To znamená, že doba trvania zmluvy pri jej vzniku je časovo ohraničená. V súčasnej právnej úprave zmluvy o úvere absentuje explicitná úprava konečného okamihu povinnosti dlžníka platiť úroky z poskytnutých peňažných prostriedkov, v § 502 ods. 1 vete prvej Obchodného zákonníka je uvedené len to, že dlžník je povinný platiť veriteľovi úroky z úveru od doby poskytnutia peňažných prostriedkov.

20. Zo žiadneho ustanovenia Obchodného zákonníka, Občianskeho zákonníka, či zákona č. 129/2010 Z. z. nevyplýva zákaz dohody účastníkov úverovej zmluvy o povinnosti dlžníka platiť úroky z úveru až do úplného splatenia úveru. Obchodný zákonník, ani Občiansky zákonník nemodifikuje moment trvania záväzku platiť úrok, ani jeho výšku v prípade omeškania dlžníka s platením úveru ani v prospech dlžníka, ani v prospech veriteľa.

21. Za situácie, že dlžník z úverového vzťahu porušil povinnosť splácať úver, v dôsledku čoho došlo k jeho zosplateniu veriteľom, je nutné dospieť k záveru, že neexistuje rozumný dôvod na to, prečo by dlžník nemal platiť úroky z úveru, ktoré sú odplatom za poskytnutý úver, a to vo výške, na akej sa s veriteľom dohodol. Peňažnými prostriedkami, resp. protihodnotou za ne získanou dlžník disponuje, zmluvné povinnosti porušil a z porušenia povinností profitovať nemôže, keďže zmluvné úroky sú spravidla vyššie ako úroky z omeškania.

22. Zosplatenie je inštitút slúžiaci ochrane veriteľa, podstata úverového vzťahu a jeho existencia zostáva zachovaná, veriteľ nemá peňažné prostriedky, patrí mu za ne dohodnutá odmena, záväzok dlžníka v zmysle platenia dohodnutej odmeny zostáva nedotknutý a aplikuje sa na dobu, na ktorú bola zmluva dohodnutá ako doba riadneho splácania úveru, keďže dohodnuté úroky majú zmluvný základ. Rozdiel je len v tom, že pre omeškanie k povinnosti platiť zmluvné úroky pristupuje povinnosť platiť úroky z omeškania. Inak povedané, dlžníkovi zostáva záväzok platiť úrok rovnaký, ako v čase jeho dojednávania, t. j. veriteľovi patrí úrok v rovnakej výške a za rovnaké obdobie, bez ohľadu na to, či k omeškaniu dlžníka s platením úveru došlo alebo nedošlo.

23.1. Pre spotrebiteľa je však nevýhodné, aby platil úroky až do zaplatenia istiny. Dojednanie, ktorého obsahom je platenie dohodnutých úrokov až do zaplatenia istiny, jeho postavenie zhorší. Pokiaľ by totiž spotrebiteľ, ktorý sa pre svoju ekonomickú situáciu dostal s plnením splátok úveru do omeškania, musel v dôsledku vyhlásenia predčasnej doby splatnosti úveru platiť dohodnuté úroky až do úplného splatenia istiny, zaplatil by v konečnom dôsledku sumu neprímerane vysokú ako náhradu za poskytnutie peňazí. Dohodnuté úroky predstavujú cenu peňazí za ich poskytnutie na vopred dohodnuté obdobie, tzn. že jej výška musí byť stanovená v čase uzatvorenia zmluvy o úvere. Dlužník teda presne vie, koľko bude povinný za poskytnuté peniaze veriteľovi zaplatiť.

23.2. Túto vedomosť však dlžník - spotrebiteľ nemá v prípade dojednania, ktoré umožňuje navýšovanie tejto ceny bez jej presného ohraničenia. Keďže spotrebiteľ nevie predpokladať časový úsek svojho omeškania, nie je možné ani určiť celkovú výšku zmluvného úroku, ktorý sa môže bez fixného ohraničenia navýšovať neobmedzene. Takto stanovená cena teda nie je vyjadrená určito, jasne a zrozumiteľne. Z tohto dôvodu potom dojednanie, ktorým sa dlžník - spotrebiteľ zaviazal platiť dohodnuté úroky až do úplného zaplatenia istiny po vyhlásení predčasnej doby splatnosti úveru spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa a takéto dojednanie je teda porušením ustanovenia § 53 ods. 1 OZ.

23.3. Na druhej strane postavenie veriteľa - dodávateľa sa aj bez uvedeného dojednania nezhorší, pretože v prípade, ak mu v dôsledku nesplatenia úveru v dohodnutej dobe vznikne škoda, jeho právo zostáva zachované, pravda po zohľadnení zaplatených úrokov z omeškania, ktoré plnia funkciu paušalizovanej náhrady škody.

24. Dovolací súd dospel k záveru, že v prípade vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru veriteľovi náleží úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinností dlžník zaplatil ako cenu peňazí.“

9. Najvyšší súd i vo veciach sp. zn.: 1 Cdo 94/2019, 3 Cdo 113/2019, 7 Cdo 118/2019, 8 Cdo 237/2019, 2 Cdo 115/2019, 5 Cdo 73/2020, 8 Cdo 135/2020, 8 Cdo 221/2019, 9 Cdo 24/2020 dospel k zhodnému riešeniu právnej otázky vedúcej k záveru, že „v prípade vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru veriteľovi náleží úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinností dlžník zaplatil ako cenu peňazí“.

10. S daným záverom sa stotožňuje dovolací súd i v tejto prejednávanej veci. Vychádzajúc z uvedeného právneho názoru, od ktorého sa nepovažuje za potrebné odkloniť, dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné rozhodnutie odvolacieho súdu v dovolaní napadnutej časti zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP). Keďže nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu, dovolací súd v tejto časti zrušil aj rozhodnutie súdu prvej inštancie (§ 449 ods. 2 CSP) a vec mu vrátil v rozsahu zrušenia na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

11. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

12. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.